

TURISTIČNA
ZVEZA
SLOVENIJE

Šolski center Velenje
Šola za storitvene dejavnosti
Trg mladosti 3, Velenje

NORA VELEN(Č)SKA TURA

Tekmovanje »**Turistični vodnik**«

Avtorica: **Tjaša Pristovšek**, 3. GT

Mentor: **Marko Gams**, mag. posl. ved

Velenje, 28. 5. 2020

KAZALO VSEBINE

1	Uvod	3
2	Predstavitev Velenja	3
2.1	Lega in opis mesta Velenje	3
2.2	Velenje skozi zgodovinski razvoj	3
2.3	Osnovni demografski in turistični podatki	4
3	Pomen alternativnih vodenj	5
4	Program in časovnica Nore Velen(j)ske ture	6
5	Opis glavnih turističnih znamenitosti Velenja	12
6	Informacije za samostojni ogled velenjskih znamenitosti	16
8	Mobilne aplikacije za samostojni ogled poti	18
	Literatura in viri	18

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Sestava prebivalstva v MO Velenje v letu 2014	4
Tabela 2:	Prihodi turistov v Velenje	4
Tabela 3:	Časovnica vodenega ogleda	10

KAZALO SLIK

Slika 1:	Dijaki med izvajanjem animacijske točke	5
Slika 2:	Skupinsko fotografiranje v Amfiteatru Promenade Velenje	9
Slika 3:	Dijaški voden ogled – razpršilniki na Titovem trgu	9
Slika 4:	Letak za dijaški voden ogled ŠCV	11
Slika 5:	Načrt poteka vodenja	11
Slika 6:	Voden ogled na območju ŠCV	14
Slika 7:	Zaključek vodenja s »Piko nogavičko« na Promenadi	14
Slika 8:	Senzorično vodenje za dijake ŠCV pred Vilo Bianco	15

1. UVOD

Namen mojega predlaganega vodenega ogleda je predstaviti Velenje na čim bolj zabaven način, ki bo turistom zanimiv. Moja ciljna skupina so mladi in predvsem tisti, ki so »mladi po srcu«. Temu primeren je tudi naslov vodenja, saj se obiskovalci preko animacij, ki dopolnjujejo rzlago, sprostijo in na tak način še bolj spoznajo naše prečudovito mesto. V besedni zvezi Velen(j)ska tura je črka »J« v oklepaju, saj je zapisano v našem narečju oz. slengu kot izgovarjamo domačini. V prvem delu naloge predstavljam osnovne informacije o Velenju, v drugem delu značilnosti in pomen alternativnih vodenj, osrednji del naloge pa je namenjen predstavitvi programa vodenega ogleda Velenja.

2. PREDSTAVITEV VELENJA

2.1 Lega in opis mesta Velenje

Velenje leži v vzhodni polovici Šaleške doline ob dolinskem delu reke Pake. Mesto pokriva večji del nižje ležeče vzhodne polovice Šaleške doline in se je v svojem razvoju zadnjih petdeset let razširilo med nekdanjimi naselji in zaselki Škale, Stara vas, Staro Velenje, Šalek in Šmartno. Vzhodna meja občine poteka po Dobrnskem podolju, preko potoka Pirešica, proti jugu na Ponikovsko planoto in Ložniško gričevje. Zahodna meja občine razpolovi Šaleško dolino v smeri sever-jug na območju nekdanje vasi Preloge, kjer danes pod dolinskim dnom poteka v Premogovniku Velenje najintenzivnejši odkop lignita in kjer meji na Občino Šoštanj. Meja se nadaljuje po spodnjem toku potoka Velunja do podnožja Graške Gore. Mesto Velenje je s svojo moderno arhitekturno zasnovo drugačno od drugih slovenskih mest. V njem očarajo sodobne stavbe z ravnimi strehami, velike zelenice, mogočna drevesa in lepo urejene cvetlične gredice. Velenje je mesto v parku, mesto zelenja in številnih s soncem obsijanih dni. Narava v Velenju očara na vsakem koraku. Najmlajše slovensko mesto je danes šesto največje mesto v Sloveniji. Še vedno raste in se razvija. Je mesto z vizijo in mladostno energijo. »Velenje je lepo, ko se prebuja, še lepše, ko je čez dan polno življenja, pa tudi, ko se zvečer umiri in zaspi. Vsak dan, preživet v njem, je posebno doživetje« (<https://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev>).

2.2 Velenje skozi zgodovinski razvoj

V Šaleški dolini so našli ostanke, ki pričajo, da je bila okolica Velenja naseljena že v davni preteklosti. V Mornovi zijalki pri Šoštanju in jami Špehovki pri Hudi luknji so izkopali ostanke naselbine prazgodovinskega človeka, v Bevčah in na Plešivcu prazgodovinske predmete. Ostanki iz rimskega obdobja kažejo, da je bila v tem času na prostoru današnje Šaleške doline rimska naselbina. Območje današnjega Velenja je bilo prvič omenjeno leta 1250, trg Velenje se v dokumentih prvič omenja leta 1264, nad starim trškim jedrom pa že stoletja gospoduje grad, ki je v zgodovinskih virih prvič omenjen leta 1270. Nekoliko močnejši gospodarski razmah je Velenje doživelo šele konec 19. in v začetku 20. stoletja, ko so v bližini Velenja odprli premogovnik. Leta 1931 je prav od te dejavnosti še vedno živelo nekaj nad polovico prebivalstva Šaleške doline. Po letu 1950 se je ob povečanih zahtevah po premogu kazala potreba po postavitvi sodobnega mesta. Pod vodstvom tedanjega direktorja Rudnika Velenje Nestla Žganka so se ob sodelovanju projektantov Slovenija projekta iz Ljubljane z arhitektom Janezom Trenzem na čelu začeli oblikovati načrti za sodobno mesto, ki naj zagotovi domovanje za približno 30.000

prebivalcev. 20. septembra 1959 so svečano odprli novo središče mesta Velenje in na dan v Mestni občini Velenje praznujemo svoj občinski praznik (<https://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev/zgodovina>).

2.3 Osnovni demografski in turistični podatki

V Mestni občini Velenje s površino 83,5 km² je živel v letu 2019 nad 30 tisoč prebivalcev.

Tabela 1: Sestava prebivalstva v MO Velenje v letu 2019

Prebivalstvo	Državljeni RS	Tuji državljani
33.293	29.528	3.765

Vir: SURS, <https://pxweb.stat.si/sistat>

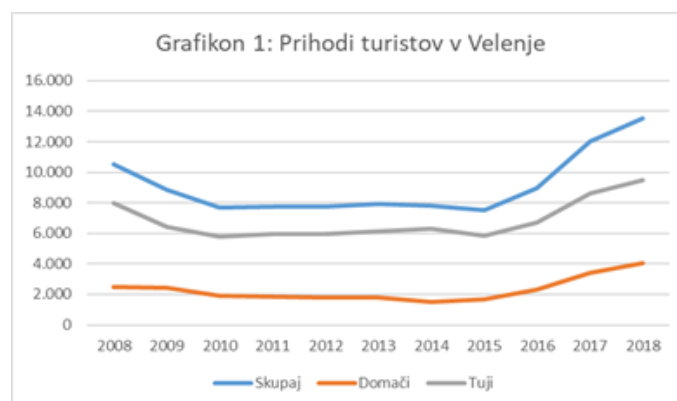
Velenje glede na osnovne turistične kazalnike ni med najbolj razvitimi turističnimi mesti v Sloveniji. Strategija razvoja in trženja turizma v Mestni občini Velenje 2017-2021 izpostavlja med prednostmi Velenja kot turističnega mesta bogato kulturno-zgodovinsko dediščino, številne dogodke in urejenost mesta, med slabostmi pomanjkanje integralnih turističnih produktov, prometno povezanost z osrednjo Slovenijo, med priložnostmi **vključevanje mladih v razvoj turizma**, velik potencial enodnevnih obiskovalcev in med nevarnostmi neustrezna prepoznavnost in neugoden image mesta (<http://arhiva.velenje.si/Seje%20sveta/2017/Strategija%20razvoja%20turizma%20MOV%202017%20-%202021.pdf>).

Tabela 2: Prihodi turistov v Velenje

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Skupaj	7.700	7.768	7.729	7.943	7.797	7.507	8.988	12.032	13.507
Domači	1.909	1.839	1.776	1.815	1.479	1.690	2.293	3.398	4.033
Tuji	5.791	5.929	5.953	6.128	6.318	5.817	6.695	8.634	9.474

Vir: SURS, <https://pxweb.stat.si/sistat>

Iz tabele 2 in grafikona 1 vidimo, da od leta 2015 dalje število turistov v Velenju narašča, kar je vzpodbudno za razvoj turizma. Poleg tega je v vseh opazovanih letih 2008 – 2018 število prihodov tujih turistov precej večje od števila domačih. Med turisti prevladujejo poslovni gosti, ki ustvarijo tudi največ prenočitev.

Vir: SURS, <https://pxweb.stat.si/sistat>

3 POMEN ALTERNATIVNIH VODENJ

V zadnjih letih se področje turističnih vodenj hitro spreminja. Turiste se v vodenja vse bolj aktivno vključuje in animira. Alternativne ture (angl. alternative tours) temeljijo na precej bolj spontani interakciji z udeleženci. V alternativnih vodenjih prevladuje interpretacija nad opisom in sedanost nad preteklostjo. Poleg klasičnih vodenj se tako vse bolj uveljavljajo alternativna vodenja, ki jih pogosto izvajajo mladi za mlade. Pojem, koncept in tehnike alternativnih vodenj zajema izredno širok spekter, od mestnih ogledov peš, po strehah, po zapuščenih industrijskih, vojaških in drugih objektov do uporabe različnih prevoznih sredstev. Tudi vloga vodnikov je pri alternativnih turah drugačna, saj je pri podajanju informacij pomembna ustreznost kombinacija preverjenih dejstev in legend, mitov in govoric. Ključna je improvizacija, interaktivnost in dovzetnost na dogajanje v okolici. Vodnik se mora odzivati tako na skupino kot na dražljaje iz okolice (Smith, 2013).

Na spletni strani Zavoda za turizem Šaleške doline www.velenje-tourism.si/ so navedeni vodeni ogledi Velenja z okolico, ki jih ponujajo TIC Velenje in druge institucije. Med njimi so Retro sprehod po Velenju, Učna pot Škrata bisera, Pot Od energije do ekologije in Tematska pot na območju Šaleških jezer. Alternativnega ogleda kot ga predlagam v nalogi, ni v ponudbi vodenih ogledov Velenja, smo pa dijaki smeri turizem Šole za storitvene dejavnosti ŠC Velenje v preteklih letih izvajali različne alternativne vodene ogleda za goste in partnerje ŠCV, občane Velenja in obiskovalce.

Namen predlaganega alternativnega ogleda Velenja je sproščen voden sprehod, v katerem mladi vodniki predstavimo mesto skozi svoje oči in izkušnje. Pri tem obiskovalci spoznajo ključne znamenitosti, obenem pa izvedo tudi lokalne posebnosti in zgodbe. Voden ogled je izveden interaktivno s pomočjo tematskih animacijskih točk, ki povečajo doživljanje destinacije, hkrati pa se udeleženci tudi zabavajo.

Slika 1: Dijaki med izvajanjem animacijske točke

Foto: Arhiv ŠCV

4 PROGRAM IN ČASOVNICA NORE VELEN(JSKE TURE

Odsek 1: Titov trg – Promenada (1 ura, 15 min)

Voden ogled pričnemo na osrednjem Velenjskem trgu - **Titovem trgu**. Po uvodnem pozdravu in kratkem medsebojnem seznanjanju udeležencev predstavimo pomen in vlogo trga in spomenike, ki se na trgu nahajajo. Osrednji prostor trga zavzema kip Maršal Tito, ki je delo priznanega kiparja Antuna Avgustinčiča. V spomin na čase postavitve kipa izvedemo prikaz igranja gumitvista ali ristanca. Ob petdeseti obletnici otvoritve mestnega središča so postavili kip »očetu sodobnega Velenja« Nestlu Žganku. Del spomenika je maketa Velenja iz 60-let 20. stoletja, na kateri udeležencem vodenja pokažemo potek gradnje mesta in delitev mesta na »tematske cone«. Lahko se pošalimo, da je maketa prva verzija igrice SimCity. Izvedemo kratko animacijo: risanje tlorisa občinske zgradbe s kredo. Najnovejše obeležje na Titovem trgu je obeležje partnerskih mest Velenja, katerega del so izdelali na Medpodjetniškem centru Velenje (MIC), na katerem opravljajo praktični del izobraževanja dijaki Šolskega centra Velenje (ŠCV). Z udeleženci izvedemo kviz o poznavanju partnerskih mest, navedenih na obeležju. Ob obeležju se nahaja ena izmed postaj izposoje mestnih koles Bicy, ki so med prebivalci Velenja zelo priljubljene. Kolesa so slovenska pošarska kolesa Krpan, sistem izposoje koles pa so razvili na MIC-u. Za brezplačno izposajo koles se obiskovalci registrirajo pri TIC Velenje. Udeležence povabimo, da naredijo poskusni krog po trgu s kolesom. Poleg postaje mestnih koles se nahaja nenavadno jekleno ogrodje. Pošalimo se, da izgledajo kot vislice. Gre za razpršilnike, ki nas osvežijo v vročih poletnih dneh. Razpršilniki imajo po deset šob premera 0,01 mm iz katerih ob ustreznih vremenskih pogojih, ko temperatura preseže 28 stopinj Celzija, prši voda. Naprave so razvili na MIC-u na podlagi podobnih razpršilnikov v Grčiji, ki jih uporabljajo za hlajenje gostov lokalov. Ob ustreznih vremenskih pogojih prikažemo obiskovalcem delovanje naprave. Nasproti Titovega spomenika se nahajajo Onemele puške s spominsko ploščo 2. svetovne vojne. Onemele puške simbolizirajo konec vojne in pot k miru. Izvedemo recital pesmi Karla Destovnika Kajuha, ki je naveden na spominski plošči. Nadaljujemo do simbolno najpomembnejšega kipa v Velenju. Rudar je tudi najstarejši povojni spomenik v Velenju. Ob kipu izvedemo za udeležence vodenega ogleda animacijsko točko skok čez kožo. Namesto soda služi klopca ob spomeniku in namesto kože uporabimo jopico. Za dijake drugih šol in partnerje ŠCV smo animacijo izvedli že večkrat in so z veseljem sodelovali. V spomin na obisk rudarskega Velenja so udeleženci prejeli potrdilo, da so postali rudarji za en dan. Dom kulture je postavljen nasproti občinske stavbe in je simbolno s stopnicami »vzdignjen« nad občinsko zgradbo, kar simbolizira, da je umetnost pomembnejša od politike. Na pročelju se nahaja plastika Muze umetnosti, ki predstavlja glasbeno, dramsko in likovno umetnost. Ob Domu kulture je tehnološka instalacija Solarno drevo, zasnovana na MIC-u, ki je namenjena kot polnilna postaja za mobilne telefone. »Drevo« izdelano iz nerjavečega jekla ima USB priključke za polnjenje mobilnih telefonov in dvanajst plošč, katere pridelajo do 600 vatov energije. Ponoči služi tudi kot javna razsvetljava, dodali so tudi klopi, ki služijo kot prostor za druženje.

Iz Titovega trga je lep pogled na še en simbol Velenja – **Velenjski grad**. Preden zapustimo Titov trg, na kratko predstavimo grad, ki je eden najbolje ohranjenih v Sloveniji, in zbirke muzeja na gradu. Med zbirkami so še posebej zanimive zbirka

afriških mast, okostje mastodonta in zbirka o izgradnji mesta Velenje. Za prosti čas priporočimo obiskovalcem ogled gradu z muzejem.

Odsek 2: Promenada – Gimnazija (15 min)

Pot nadaljujemo do nove sodobno zasnovane in nagrajene **Velenjske promenade**, na obrobju katere se nahaja Lipa samostojnosti, ki so jo posadili ob osamosvojitvi Slovenije. Lipa je simbol slovenstva in predstavlja našo mlado državo. Ob 20-letnici samostojnosti so ob lipi postavili spominsko obeležje, ki so ga izdelali na MIC-u. Obiskovalce povabimo, da v prostem času ali ponovnem obisku Velenja obišejo Spominski center 1991, v katerem bodo izvedeli več o dogodkih ob osamosvajanju Slovenije. V amfiteatru, osrednji točki Promenade, namenjenem druženju in kulturno-umetniškimi dogodki, napravimo z udeleženci vodenja spominski skupinski »selfi«. Spomenik Žena ob morju, ki se sicer ne nahaja ob morju, ampak ob reki Paki, je delo svetovno poznanega kiparja Ivana Meštrovića.

Nadaljujemo do **območja ŠCV** na Trgu mladosti. Prvi postanek je pri parku pri Gimnaziji, ki je priljubljeno zbirališče dijakov. Ob prenovi Promenade so v parku zasnovali 3 »luknje«, ki so bile mišljene kot učilnica na prostem, ampak te vloge ne opravljajo, zato se lahko pošalimo, da v njih prenočijo dijaki, ki imajo po žuru predolgo pot domov. Jeseni imajo še posebno ponudbo in sicer toplo odejo iz listja. Predstavimo zgradbo Gimnazije, ki jo imenujemo tudi »stavba A«, ker so jo postavili kot prvo zgradbo ŠCV, vendar je bila v času postavitve v njej šola za rudarstvo in strojništvo. Stavba spada v čas obdobja moderne. Torej, grajena je na preprost način in v kvadratni obliki. Če bolj pozorno pogledamo, lahko opazimo brisoleje oz. senčila na oknih in stebre pri vhodu v gimnazijo, ki so namenjeni razvrščanju gneče ob odmorih in koncu pouka. Sprva je imela Gimnazija le eno nadstropje, leta 1991 pa so zgradbo nadgradili z dodatnim nadstropjem.

Odsek 3: Gimnazija – Stavba B ŠCV (10 min)

Na betonski potki med Gimnazijo in zgradbo Gaudeamus se nahaja prav posebna luža, ki nikoli ne usahne (razen v obdobju suše) in je skoraj vsak dijak že vsaj enkrat stopil vanjo. Luža je imela celo svoj profil na družbenem omrežju Facebook, na katerem so dijaki objavljali fotografije. Prišli smo do postmodernistične stavbe s pomenljivim nazivom Gaudeamus, v kateri se nahajajo šolska jedilnica, šolska knjižnica in Visoka šola za varstvo okolja. Stavba je zgrajena iz modernih materialov in je zanjo zelo očiten arhitekturni »brutalizem«, saj je kombinacija visokih grobih sivih plošč iz betona in stekla. Stavba velja tudi za arhitekturni tujek, saj je zelo neugodno postavljena in vrinjena v omejen prostor med stavbama A in C šolskega centra. Tudi dostop do zgradbe je problematičen, saj dijaki uporabljamo stranske stopnice in ne glavnih. Kljub vsemu je arhitekt stavbo postavil tako, da jasno vidimo linije treh stavb ŠCV. Posebnost stavbe je tudi, da se v kletnih prostorih poleg knjižnice nahaja pravo zaklonišče. Zelo je priročno, saj se lahko vanj zatečejo dijaki pred učitelji, v pričakovanju konca sveta pa lahko preberejo kakšno knjigo za maturitetni preizkus iz slovenščine.

Velenjski šolski center ima več posebnosti, ena bolj nenavadnih je prostor, namenjen kadilnici, v katerem se radi na nezdrav način zadržujejo dijaki. Namen kadilnice je »nadzor nad kajenjem«, ker je opremljena z letaki, ki osveščajo o škodljivosti kajenja, pa naj bi delovala tudi vzgojno. Na območju ŠCV se nahaja tudi nekaj zanimivih

tematskih grafitov. Eden bolj znanih se glasi: »You go to High school, I go to school high!«. Mislimo, da je zdaj vsem jasno, zakaj se nahaja v neposredni bližini kadilnice. Ob »stavbi B«, v kateri se nahaja šola za rudarstvo, strojništvo in varstvo okolja, se nahaja kip, ki simbolizira ŠCV. Kip Ob knjigi s parom mladih s knjigo v roki ponazarja radovednost, mladost in učenje. Mnogi menijo, da bi kip odseval duh današnjega časa, če bi knjigo zamenjali s pametnim telefonom.

Odsek 4: Stavba B – Stavba C ŠCV (5 min)

V »Stavbi C« se nahajajo Višja strokovna šola, Elektro in računalniška šola in tudi specializirane učilnice za pouk turizma, ekonomije in trgovine šole za storitvene dejavnosti ŠCV.

Odsek 5: Stavba C – lokalno postajališče Lokalca Tomšičeva cesta (5 min)

V bližini C se nahaja nenavadna moderna ograja s streho, ki služi kot pristajališče za helikopterje. V resnici ni pristajalna steza, ampak nova garažna hiša nenavadne arhitekture, zgrajena leta 2014 ob prenovi Velenjske Promenade. In smo že pri zadnji točki območja ŠCV. Po animacijski točki v obliki kviza se odpravimo do bližnjega postajališča za lokalni avtobusni promet na Tomšičevi cesti, kjer počakamo na brezplačni avtobus, imenovan Lokalca. Med 10-minutno vožnjo do MIC-a vidimo Sončni park, katerega posebnost je, da so ga z udarniškim delom v obdobju Jugoslavije zgradile velenjske ženske.

Odsek 6: Tomšičeva cesta – MIC (15 min)

Medpodjetniški izobraževalni center (MIC) je ena izmed enot ŠCV in je prvi in tudi največji srednješolski center za izobraževanje in usposabljanje v Sloveniji. MIC obsega tri stavbe, delavnice, testno stezo, ročno avtopralnico in edinstveni učni Energetski poligon. Na MIC 1 se tako nahajajo laboratoriji in delavnice iz področja strojništva, na MIC 2 laboratorij in delavnice iz področja elektrotehnike, MIC 3 pa stavba za splošne dejavnosti s predavalnicami, pisarnami in dijaško jedilnico. Na MIC-u opravljajo praktični del pouka dijaki, odprt pa je tudi za občane in druge udeležence, ki se lahko udeležijo različnih seminarjev ali v delavnicah MIC-a opravijo storitve kot so menjava avtomobilskih pnevmatik. Ker je MIC odprt za zunanje obiskovalce, ga lahko vključimo v pravi voden ogled, kar smo tudi izvedli v februarju 2019. Dijaki so s pomočjo učiteljev na MIC-u predstavili prostore in dejavnosti MIC-a in tudi izvedli animacijsko točko podajanja avtomobilskih gum. Udeleženci vodenja so se zabavali tudi ob demonstraciji sobnega kolesa, predelanega za pogon električnih naprav.

Odsek 7: MIC – Škalsko jezero (10 min)

Iz območja MIC-a se razlega lep pogled na Škalsko jezero, najmlajše izmed jezer v Šaleški dolini, ki so nastala zaradi ugrezavanja terena kot posledica odkopavanja lignita. Na mestu jezer so se nahajala naselja (Škale, Družmirje, Preloge), ki so delno ali v celoti izginila. Najprej se je pojavilo Škalsko jezero, ki je tudi najmanjše. Okolica jezera je namenjena rekreaciji. Na območja Šaleškega jezera se nahaja Krajinski park Škale, ki je pomemben zaradi okoli 120 vrst ptic ali 30 % vseh znanih v Sloveniji, med katerimi je kar 29 vrst ogroženih.

Odsek 8: Škalsko jezero – Velenjsko jezero (10 min)

Od Škalskega do Velenjskega jezera vodi lepo urejena potka. Velenjsko jezero je največje izmed jezer v Šaleški dolini (tretje jezero je Družmirsko v Šoštanju) in je z globino 54 m globlje od Bohinjskega in po površini podobno Blejskemu. Pred zaključkom vodenja si ogledamo v zadnjih letih zelo priljubljeno in lepo obiskano Velenjsko plažo, ob kateri gradijo največji prireditveni oder v Sloveniji. Pred zaključkom ogleda opozorimo obiskovalce na Muzej premogovništva Slovenije, povzamemo potek vodenja, se zahvalimo za obisk, jih povabimo na ponoven obisk Velenja in pospremimo skupino do bližnje postaje Lokalca.

Slika 2: Skupinsko fotografiranje v Amfiteatru Promenade Velenje

Foto: Arhiv ŠCV

Slika 3: Dijaški voden ogled – razpršilniki na Titovem trgu

Foto: Arhiv ŠCV

Tabela 3: Časovnica vodenega ogleda

Ura/čas	Lokacija	Vsebina in animacijske točke – kaj povemo, pokažemo in izvedemo
10:00 (ura pričetka vodenja se lahko določi po dogovoru)	Titov trg	Pozdrav, uvodni nagovor Tematska animacija: kratko medsebojno spoznavanje udeležencev
10:05	Titov spomenik	Predstavitev Tita, njegove povezave z Velenjem in spomenika Tematska animacija: igre iz starih časov (gumitvist ali ristanc)
10:15	Nestl žgank	Predstavitev vloge Nestla Žganka pri izgradnji mesta Tematska animacija: obiskovalci s kredo narišejo tloris občinske zgradbe
10:25	Obeležje partnerskih mest	Predstavitev obeležja Tematska animacija: kviz o poznavanju partnerskih mest iz različnih držav sveta
10:30	Bicy kolesa	Predstavitev sistema izposoje koles Tematska animacija: poskusna vožnja s kolesom po Titovem trgu
10:40	Razpršilniki	Namen in predstavitev
10:45	Onemele puške	Predstavitev spomenika Tematska animacija: recital pesmi Karla Destovnika Kajuha
10:50	Rudar	Predstavitev rudarstva v Velenju in spomenika Tematska animacija: simulacija skoka čez kožo
10:55	Dom kulture	Predstavitev zgradbe Tematska animacija: pantomima na temo področij kulture in umetnosti
11:05	Solarno drevo	Predstavitev namena uporabe
11:10	Lipa samostojnosti	Predstavitev obdobja in pomena osamosvojitve in pomena lipe za slovenski narod
11:15	Promenada	Predstavitev Tematska animacija: skupinski »selfi«
11:25	Park in Gimnazija	Predstavitev Tematska animacija: ugibanje o namenu »lukenj«
11:30	Gaudeamus	Predstavitev namena zgradbe in opis arhitekturnega tujka Tematska animacija: recital »Gaudeamus igitur«
11:40	B stavba	Predstavitev šole in programov
11:45	C stavba	Predstavitev šole in programov Tematska animacija: ugibanje o namenu bližnje konstrukcije (nova garažna hiša)
11:55	»Lokal'c time«	Vožnja do Mic-a mimo Sončnega parka

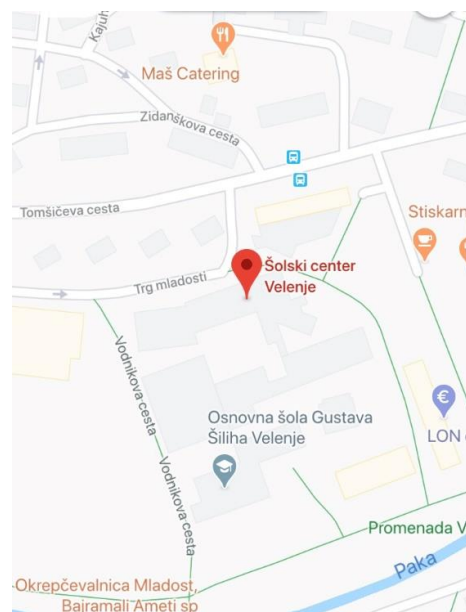
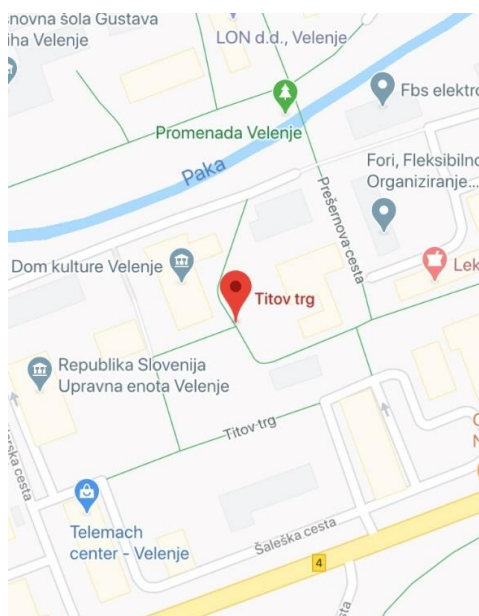
(odvisno od voznega reda Lokalca)		
12:10 (odvisno od voznega reda Lokalca)	MIC	Predstavitev dejavnosti in prikaz določenih prostorov (delavnic) – odvisno od zasedenosti prostorov oz. urnika
12:30	Območje jezer z Velenjsko plažo	Predstavitev razlogov za nastanek jezer in današnje namembnosti območja. Kratek povzetek, povabilo k ponovnemu obisku in poslovanju od udeležencev

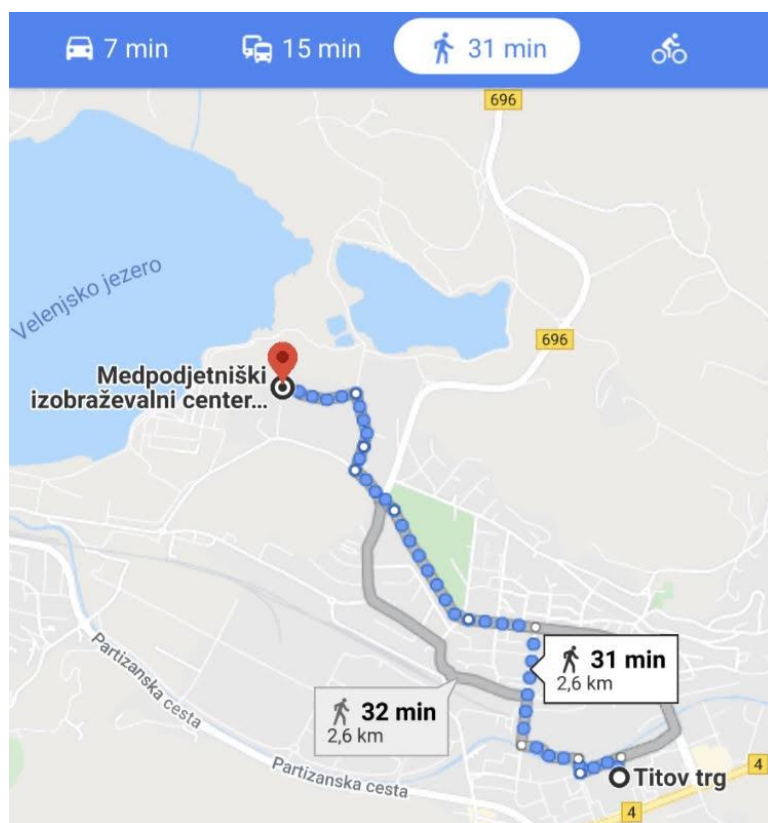
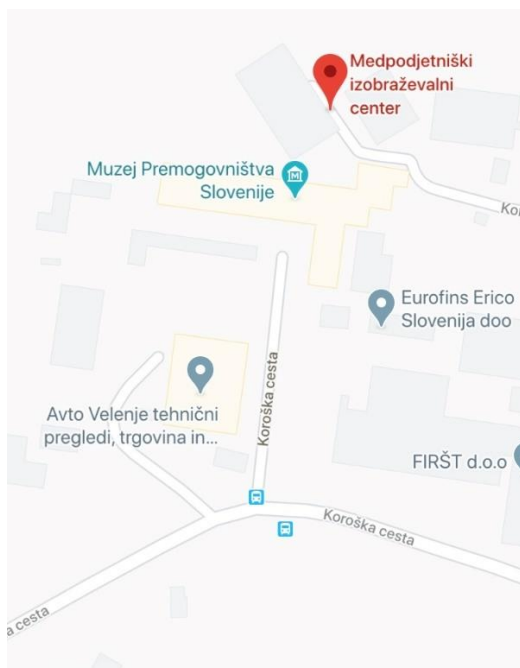
Slika 4: Letak za dijaški voden ogled ŠCV

Foto: Arhiv ŠCV

Slika 5: Načrt poteka vodenja

Vir: <https://www.google.com/maps>

5 OPIS GLAVNIH TURISTIČNIH ZNAMENITOSTI VELENJA

Velenje je današnje podobo dobilo šele po drugi svetovni vojni zaradi hitre industrializacije Šaleške doline. Poleg Nove Gorice je največje po vojni zgrajeno naselje v Sloveniji. Po letu 1950, s pospešeno industrializacijo Šaleške doline, se je Velenje začelo hitro širiti. Zaradi

bogatega sloja je postal lignit najpomembnejši razvojni in urbanistični dejavnik v Šaleški dolini. Leta 1956 je bila sprejeta odločitev, da bo Velenje gospodarsko in kulturno središče Šaleške doline.

Mestno središče s **Titovim trgom** je delo avstrijskega arhitekta Paula Filipškega in urbanista iz Ljubljane Janeza Trenza iz leta 1959. Okoli trga so v asimetričnem ravnovesju v zelenje razpostavljene javne zgradbe. Trg je zasnovan kot prostor političnega in kulturnega dogajanja in simbol nove ljudske oblasti. Mestno središče z Domom kulture, hotelom Paka, občinsko stavbo, Delavskim klubom, Ljudsko univerzo in upravo Premogovnika Velenje (Steklena direkcija) velja za enega najlepših spomenikov arhitekture moderne (iz 50-ih in 60-ih 20. stoletja).

Občinsko zgradbo so postavili so jo leta 1959 po načrtih Janeza Trenza in Karla Husa. Do leta 1963 je delovala kot Direkcija Rudnika lignita Velenje (uprava premogovnika se je preselila v »Stekleno direkcijo«). Posebnost je cvetlična gredica pred stavbo v obliki črke L, ki simbolizira prve črke priimka in partizanskega imena Franca Leskoška – Luke, ki je s svojim političnim vplivom veliko pomagal pri gradnji Velenja.

Kulturni dom so postavili leta 1959 po načrtih arhitekta Otona Gasparija in spada med najbolj kakovostne modernistične zgradbe v Sloveniji. Zaščiten je kot kulturni spomenik lokalnega pomena. Postavili so ga nasproti občinske zgradbe in je simbolno vzdignjena nad njo (kar poudarja, da mora biti kultura nad politiko). Vstopna fasada simbolizira z polkrožno steno podobo »mestnega odra«. Raznobarvna steklena stena zgradbo poživi, pasovi belega in črnega marmorja pa dajejo vtis resnosti. Pročelje krasi relief iz zelenega tufa, ki se imenuje Muze umetnosti, delo kiparja Stojana Batiča iz leta 1960, predstavlja 3 veje umetnosti: likovno, glasbeno in dramsko. Po kakovosti oblikovanja in uporabnosti je velenjski kulturni dom veljal za eno najlepših zgradb v Jugoslaviji (Poles, 2013; <https://www.velenje.si/za-obiskovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/arhitekturni-spomeniki>).

V Velenju se javno kiparstvo pojavlja od leta 1953 dalje. Veliko večino od današnjih 24 **spomenikov** v Velenju, so postavili v jugoslovanskem obdobju. Prvi povojni spomenik v Velenju je **Rudar**, delo kiparja Alojza Kogovška iz leta 1953. Njegova prva lokacija je bila pred Kinom Svoboda (ob Sončnem parku, kjer je bilo takratno prvotno mestno središče). Na zelenico ob Titovem trgu so ga prestavili leta 1967. **Onemele puške** so postavili leta 1971 in je delo kiparja Stojana Batiča. Spomenik je posvečen padlim borcem in žrtvam fašizma v občini Velenje. Navzdol obrnjene puške simbolizirajo mir. Del spomenika je fontana, delo arhitekta Vladimirja Mušiča. Leta 2003 so spomenik prenovili in delno spremenili. Spomenik **Maršal Tito** so postavili 25. 6. 1977 in je delo Antuna Augustinčiča po vzoru kipa pred Titovo rojstno hišo v Kumrovcu. Šest metrov visok kip razmišljujočega maršala na štiri metre visokem podstavku simbolno obvladuje trg, ki je bil pred postavitvijo Titovega spomenika orientiran v smeri Kulturni dom-občina, zdaj pa se je pojavila močna prečna smer med spomenikoma Tito-Onemele puške. Tito je upodobljen kot razmišljujoč strateg in revolucionar z rokami, sklenjenimi na hrbtu. Oblečen je v vojaško uniformo in dolg preko ramen ogrnjen plašč. Velenjčani smo ponosni, da je Maršal Tito naš domači kraj obiskal kar štirikrat.

Žena ob morju je delo hrvaškega kiparja Ivana Meštrovića iz leta 1926. Odlitek spomenika je Velenje dobilo od pobratenega mesta Split leta 1981 kot darilo ob preimenovanju v Titovo Velenje. **Nestl Žgank** je bil direktor Premogovnika Velenje in predsednik občinskega sveta. Žgank velja za idejnega očeta in »graditelja« mesta Velenje. Po vzoru mest Zahodne Evrope je zasnoval »mesto v parku«, ki naj bo funkcionalno in estetsko, ki naj nudi kakovostno in udobno bivanje v svetlobi in zelenju kot nasprotje nevarnim temnim rovom, v katerih delajo rudarji. Nestlu Žganku so leta 2009 ob 50-letnici otvoritve mestnega središča postavili spomenik. Del spomenika je maketa novega Velenja, ki so ga z udarniškim delom zgradile

pridne roke Velenjčanov in so ga s ponosom kazali številnim obiskovalcem kot socialistični čudež – mesto, ki je zraslo tako rekoč čez noč.

Na Trgu mladosti pred Šolskim centrom Velenje stoji skulptura mladenke in mladeniča. Batičevo delo **Ob knjigi** simbolizira mladost in učenje. Par sedi na klopi drug ob drugemu in mladenič preko rame zre nazaj v knjigo, ki jo bere dekle Poles, 2013; Koren Božiček, 2008; <https://www.velenje.si/za-obiskovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/10874>).

Slika 6: Voden ogled na območju ŠCV

Velenjska **Promenada** je pomemben mestni prostor in vitalna mestna povezava. Gre za eno osrednjih osi mestnega središča, nekdanjo cesto, ki so jo zaprli za promet in namenili pešcem.. Z novo podobo se je promenada preobrazila v sosledje različnih manjših ambientov s poudarkom v osrednjem prireditvenem prostoru - Amfiteatru ob reki Paki. Amfiteater, ki so ga ustvarili na mestu nekdanjega mostu, je osrednji prireditveni prostor. Namen je reko spet približati ljudem, saj je do zdaj nekako pozabljena tekla pod širokim mostom. Reka Paka je namreč hudourniška reka, katere višina se lahko zelo hitro močno dvigne, saj se pretok poveča za nekajkrat. Nekoliko nenavadna oblika amfiteatra je rezultat neposrednega upoštevanja zakonitosti vode. Oblikovana je tako, da kljub razširitvi voda ne zastaja in se vrtinči, temveč hitro potuje naprej (<https://www.odprtehiseslovenije.org/objekt/promenada-velenje/>).

Slika 7: Zaključek vodenja s »Piko nogavičko« na Promenadi

Foto: Arhiv ŠCV

Grad Šalek iz 12. stoletja je najstarejši izmed gradov v Šaleški dolini. Po njem sta dobila ime naselje Šalek in dolina. Grad je večkrat prizadel požar, nazadnje leta 1770. Danes je ohranjen obrambni stolp, ki je zaradi trikotne oblike enkraten med gradovi na slovenskem.

Grad Velenje je eden najbolje ohranjenih gradov v Sloveniji. Grad se v pisnih virih se prvič omenja leta 1270. Njegovi prvi lastniki so bili gospodje Kunšperški, naslednji njihovi sorodniki gospodje Ptujski in kot tretji Lichensteinski. Grad so pogosto dograjevali, današnjo renesančno podobo z obrambnim obzidjem, v katerem izstopa velika rondela (obrambni stolp) z ohranjenimi strelnimi linami in izlivnicami za vrelo smolo, pa je dobil pod družino Wagen von Wagenberg sredi 16. stoletja. O tem priča letnica 1558 na portalu vhodnih vrat. Grad so oblegali uporni kmetje in tudi Turki, vendar ga nobeni niso uspeli zavzeti. Zadnji lastniki gradu so bili v 19. st. Karl in Bianca Adamovich, do konca druge svetovne vojne pa grof Coronini-Cronberg. Leta 1957 so na gradu ustanovili Muzej slovenskih premogovnikov, ki se danes imenuje **Muzej Velenje**, ki ponuja na ogled 11 zbirk, med katerimi je edinstvena zbirka afriške umetnosti češkega akademskega kiparja Františka Foita (med drugim nad 400 mask iz vzhodne Afrike). Enote muzeja Velenje so Hiša mineralov, Kavčnikova domačija v Zavodnjah, Spominska soba 14. divizije na Graški Gori, Spominska soba podpisa kapitulacije nemške vojske v Topolšici, Ekomuzej Grilova domačija v Vinski Gori, Muzej Usnjarstva na Slovenskem V Šoštanju in Spominski center 1991.

Vila Bianca je bila zgrajena okoli leta 1855 v slogu fevdalnih dvorcev. Vila s prvotnim imenom Spodnje ali Novo Velenje je mešanica neorenesanse in neogotike. Zgraditi jo je dal grof Viktor Harnancour, brat tedanjega lastnika gradu Velenje groga Huberta. Njegov sin Felix jo je leta 1882 prodal lastniku gradu Velenje vitezu Karlu Adamoviču. Po Karlovi smrti se je v vilo naselila njegova vdova Bianca Adamovič skupaj z drugim možem. Ob Vili Bianci je bil urejen lep park, pašnik in ledenica. Vilo Bianco so temeljito prenovili leta 2009 po načrtih velenjskega arhitekta Roka Polesa. Danes služi vila kot protokolarni objekt MO Velenje, v njej pa se nahajajo še TIC kot del Zavoda za turizem Šaleške doline, gostinski obrat, poročna dvorana ...

Slika 8: Senzorično vodenje za dijake ŠCV pred Vilo Bianco

Foto: Arhiv ŠCV

Vila Herberstein je bila zgrajena konec 19. stoletja v secesijskem slogu. Vila je delo dunajskega arhitekta Martina Ardakerja. Med lastniki vile se od konca 19. stoletja do konca druge svetovne vojne omenjajo baron von Ritter, Josef Eder in Maria Anna von Herberstein. Po prvem lastniku je vila dobila prvotno ime – Vila Ritter, nato so jo poimenovali Vila Neu

Schalleg, danes pa ji rečemo Vila Herberstein. Ob koncu prve svetovne vojne, leta 1918, je vila prešla v last grofice von Herberstein iz znamenite rodbine Herbersteinov. Po 2. svetovni vojni je vse imetje grofice Marije Ane von Herberstein prešlo v državno last. Najprej so bila v vili stanovanja rudniških delavcev, med leti 1952 in 1970 dom počitka starejših občanov, leta 1970 je Vilo prevzelo podjetje Gorenje, ki jo je v celoti restavriral ter uredilo okolico s klasično zasnovanim parkom. Vila ima danes sedem stilno opremljenih dvoposteljnih sob. V vhodnem prostoru se nahaja majhna stalna razstava, o življenju grofice Marie Anne von Herberstein. Kot scenski dodatek so ob stopnišču postavili dva viteška oklepa, darilo nekega pomembnega italijanskega gosta iz leta 1974. V parku sta dve okrogli fontani in kip Rozamunda Turjaška oz. Emancipirana žena, delo kiparja Stojana Batiča. V gozdu so uredili trim stezo. Danes z vilo upravlja Gorenje Gostinstvo in je gostinski objekt vrhunske kakovosti (<https://www.velenje.si/za-obiskovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/gradovi>).

Šaleška jezera so posledica izkopavanja lignita, ki ga v Šaleški dolini izkoriščajo že sto trideset let. Tam, kjer so danes jezera, je bilo več podeželskih naselij, ki so delno ali v celoti izginila (Škale, Družmirje, Preloge). Podoba doline se zaradi premogovništva še vedno spreminja, prav tako se spreminjajo tudi Šaleška jezera. Jezera, ki jih napajajo potoki, so dobila imena po naseljih, ki so se morala umakniti ojezerjevanju (Škalsko, Družmirsko), oziroma po mestu, ki je zaradi premogovništva postalo objezersko naselje (Velenjsko). Prvo je med Šaleškimi jezeri nastalo **Škalsko jezero**, ki se je začelo oblikovati že pred drugo svetovno vojno, a je bilo še takoj po njej približno polovico manjše kot danes. Njegova oblika je dokončna, saj je izkopavanje lignita v tem predelu doline že zaključeno. Ker je posledica začetnega, manj intenzivnega obdobja premogovništva v Šaleški dolini, je najmanjše med tremi jezери (meri 16 hektarov, vsebuje pa manj kot milijon kubičnih metrov vode). **Velenjsko jezero** je s površino blizu 1,4 km² in s prostornino 30,5 milijonov m³ največje v dolini in med večjimi v Sloveniji. Jezero je dolgo 1,4 km in široko 1,3 km. Z globino 54 m je globlje od Blejskega (31 m) in Bohinjskega jezera (45 m), po površini je praktično enako kot Blejsko jezero, vsebuje pa dobra dva milijona kubičnih metrov več vode (<https://www.velenje.si/za-obiskovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/jezera>).

6 INFORMACIJE ZA SAMOSTOJNI OGLED VELENJSKIH ZNAMENITOSTI

Muzej Velenje

Ljubljanska cesta 54, 3320 Velenje

E-pošta: info@muzej-velenje.si

Telefon: 03-898-26-30

GSM: 041-398-26-40

Muzej premogovništva Slovenije

Stari jašek – Koroška cesta

3320 Velenje

Slovenija

Informacije in rezervacije

Tel: +386 (31) 752 418

Fax: +386 (3) 5870-997

Rezervacije: trgovina@rlv.si

Vzorčno mesto

Vzorčno mesto, Kidričeva 2B, 3320 Velenje

Telefon: 082020029

Mail: info@pattern.city

Kavčnikova domačija

Lokacija, Zavodnje pri Šoštanju

Telefon: 03-898-26-30

GSM: 041-398-26-40

Grilova domačija

Lokacija, Lipje pri Velenju

Telefon: 03-898-26-30

GSM: 041-398-26-40

Hiša mineralov Velenje

Stari trg 19, 3320 Velenje

Telefon: 030-466-050

Vila Bianca

Stari trg 3, 3320 Velenje

T: 03 896 17 15

E: turizem@velenje.si

Muzej usnjarstva na Slovenskem

Primorska cesta 6h, 3325 Šoštanj

E-pošta: info@muzej-usnjarstva.si

Telefon: 03-898-44-20

Vila Herberstein

Kopališka cesta 1 3320 Velenje

T: +386 (0)3 896 14 00 fax: +386 (0)3 896 14 14

E: vilaherberstein@gorenje.com

www.vilaherberstein.si

Mladinski hotel Velenje

Efenkova 61a, 3320 Velenje

Telefon: 05 923 46 00

GSM: 041 859 692

Telefax: 05 923 46 03

E-mail: info.hotel@mc-velenje.si

Spletna stran:

<http://www.mc-velenje.si/hotel/predstavitev-mladinskega-hotela-velenje/>

Hotel Paka****

Gorenje Gostinstvo, d.o.o.
Rudarska 1, 3320 Velenje
T: 03 898 07 00
T: 03 898 08 10
E: info@hotelpaka.com
W: <http://www.hotelpaka.com/>

Hotel Razgoršek***
Stari trg 33, 3320 Velenje
T: 03 898 36 30
T: 03 898 36 72
E: info@hotelrazgorsek.si
W: <http://www.hotelrazgorsek.si/>

Vir: <https://www.velenje.si/za-obiskovalce>

7 MOBILNE APLIKACIJE ZA SAMOSTOJNI OGLED POTI

Mobilna aplikacija Slovenski turistični vodnik predstavlja pod Naj znamenitosti Velenja zavod za turizem šaleške doline, Velenjski grad, Muzej Velenje, Hišo mineralov, Vzorčno mesto Velenje, Spominski center 1991, Muzej premogovništva Slovenije in Škalsko jezero. Iz znamenitosti, ki jih predlagam v vodenem ogledu, **predlagam vključitev Titovega trga s stavbami moderna in javnimi spomeniki ter Promenade.**

Za moj voden ogled predlagam tudi uporabo aplikacije Relive, ki si jo lahko udeleženci po želji naložijo na mobilne telefone. Aplikacija označuje pot, uro relief itd., svojo pot pa lahko deliš tudi z prijatelji. Med vodenjem lahko naredite 10 fotografij ali »selfijev«, ki so čudovit spomin, saj aplikacija sama ustvari tudi video tvoje dogodivščine.

Na šoli smo že uporabili mobilne aplikacije za vodenja. V letu 2018 smo izvedli zanimiv voden ogled za občane z uporabo pametnih telefonov. S pomočjo dijakov računalništva smo si zamislili mobilno aplikacijo. Med potjo po mestu so udeleženci odgovarjali na kratka vprašanja in opravljali naloge. Na mobilni aplikaciji so ponudili tri tematske digitalne igre. Pri Titovem spomeniku so z labirintom ponazorili urbano legendo, da Tito ponoči stopi iz podstavka in se sprehodi po mestu. Tako so udeleženci vodenega ogleda z mobilnimi telefoni »usmerjali Tita po labirintu«. Pred kulturnim domom so posamezne elemente reliefa Muze umetnosti zlagali kot like po vzoru legendarne igre tetris, spomenik Ob knjigi pred Šolskim centrom Velenje pa so animirali z zlaganjem knjig v stolpec (Felicijan, 2020).

8 LITERATURA IN VIRI

- 1) Felicijan T., 2020. digitalni turizem. Naš čas, d.o.o.: Velenje.
- 2) Koren Božiček M, 2008. Javni spomeniki v Velenju. Galerija Velenje: Velenje.
- 3) Mestna občina Velenje. Predstavitev občine Velenje. Najdeno na <https://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev>

- 4) Mestna občina Velenje. Predstavitev. Zgodovina prostora. Najdeno na <https://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev/zgodovina>
- 5) Mestna občina Velenje. Arhitekturni spomeniki. Najdeno na <https://www.velenje.si/za-obiskovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/arhitekturni-spomeniki>
- 6) Mestna občina Velenje. Javni spomeniki. <https://www.velenje.si/za-obiskovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/10874>
- 7) Mestna občina Velenje. Gradovi. Najdeno na <https://www.velenje.si/za-obiskovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/gradovi>
- 8) Mestna občina Velenje. Jezera. Najdeno na <https://www.velenje.si/za-obiskovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/jezera>
- 9) Poles, R., 2013. Velenje. Sprehod skozi mesto moderne. Berivka, d.o.o.: Velenje.
- 10) Odprte hiše Slovenije. Slovenska arhitektura. Promenada Velenje. Najdeno na <https://www.odprtehisel Slovenije.org/objekt/promenada-velenje/>
- 11) Statistični urad Republike Slovenije (SURS). Najdeno na <https://pxweb.stat.si/sistat>
- 12) Strategija razvoja in trženja turizma v Mestni občini Velenje 2017-2021. Najdeno na <http://arhiva.velenje.si/Seje%20sveta/2017/Strategija%20razvoja%20turizma%20MOV%202017%20-%202021.pdf>
- 13) Smith P., 2013. The volatile virtues of the guided tour – live performance and the journey to counter-tourism. Breda University of Applied Sciences: str. 28 – 39.